

دانشگاه شیراز و علوم

http://seminars.usb.ac.ir/025000

025000@usb.ac.ir

تیرم - چات فرستادن: 20 اسفند 1399

فروردین - چات فرستادن: 25 اسفند 1399

اولین همایش ملی پژوهش‌های کاربردی در هنر (آموزش تا کارآفرینی)

شماره شناسایی:

آموزش کارآفرینی در برنامه‌های درسی رشته صنایع دستی ایران

* مریم فروغی نیا

هیأت علمی دانشکده هنرهای کاربردی، دانشگاه هنر شیراز، ایران

m_foroughinia@shirazartu.ac.ir ۰۹۱۲۷۱۵۶۰۷۱

چکیده

آموزش کارآفرینی امروزه در پرورش نیروی کار در حوزه اقتصاد خلاق بسیار مورد توجه قرار گرفته و برنامه‌های کارآمدی در دانشگاه‌های هنر کشورهای مختلف در حال اجرا است. با توجه به پتانسیل‌های اقتصادی رشته صنایع دستی، پرورش افراد کارآفرین در این حوزه می‌تواند حائز اهمیت باشد. پرسش اصلی این مقاله عبارت است از: محتوا و عملکرد برنامه‌های درسی در آموزش عالی صنایع دستی ایران در حوزه کارآفرینی چگونه است؟ در این پژوهش توصیفی تحلیلی مبتنی بر منابع اسنادی و کتابخانه‌ای، محتوای برنامه‌های درسی کارشناسی و کارشناسی ارشد این رشته مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌ها حاکی از آنست که عملکرد برنامه کارشناسی این رشته در آموزش کارآفرینی کمتر از معیار و در برنامه کارشناسی ارشد، تا حدودی به معیار نزدیک است. عدم آرایه این درس در برنامه کارشناسی و اجباری نبودن آرایه آن در برنامه کارشناسی ارشد و تأکید بر محتوای نظری، عدم تنوع در روش‌های تدریس و ارزیابی، کمبود منابع بومی و اساتید متخصص، در کنار شایسته محور نبودن آموزش کارآفرینی از نواقص برنامه‌های درسی مذکور است که بایستی در بازنگری آموزش کارآفرینی در رشته صنایع دستی مورد توجه قرار گیرد.

کلمات کلیدی: صنایع دستی ایران، برنامه‌های درسی، آموزش کارآفرینی، کارآفرین خلاق.

مقدمه

صنایع دستی امروزه به عنوان یکی از صنایع فرهنگی و بومی از پتانسیل بالایی برای ورود به بازارهای اقتصاد خلاق برخوردار است اما برای این منظور، نیاز به آموزش و پرورش نیروی انسانی مناسب است که توان همسویی با جریان‌های فرهنگی و اقتصادی کنونی را داشته باشد. "آموزش و فرهنگ چنان به صورت بنیادی به یکدیگر وابسته‌اند که در بعضی موارد می‌توان سیاست آموزشی و سیاست فرهنگی را تقریباً مترادف یکدیگر دانست" (یعقوبی رزگی و علایی، ۱۳۹۷، ۲). میان نظام آموزشی و صنایع خلاق نیز یک ارتباط دو جانبه وجود دارد. "در یک سو نهادهای آموزشی و پرورشی قرار دارند که مسئول پرورش افراد ماهر و انگیزه‌مند برای پیوستن به محیط‌های کار خلاقند؛ و در سوی دیگر صنایع خلاق، ورودی‌های فرهنگی و هنری لازم را برای نظام آموزشی تدارک می‌بینند" (اندیشکده صنعت و فناوری، ۱۳۸۷، ۵۵). از آنجا که مهارت‌های کارآفرینی و برخورداری از شبکه متخصص، از عوامل موفقیت در صنایع خلاق است (مدهوشی، محمدی و شاملی، ۱۳۹۵) توجه به آموزش آن در رشته‌های صنایع دستی و دیگر رشته‌های خلاق بومی بسیار حائز اهمیت است. "کارآفرینی امری جدا و منفک از آموزش و پرورش نیست، بلکه پیوندی ناگسسته با آن دارد. چنانکه یکی از مهمترین نرخ‌های رشد اقتصادی، نرخ اشتغال و آموزش است" (حشمتی‌فر، لیاقت‌دار، عابدی، ۱۳۹۸، ۸۴). هدف از این مقاله بررسی عملکرد برنامه‌های درسی آموزش عالی صنایع دستی در این حوزه است. پرسشی که مطرح می‌گردد عبارت است از: محتوا و عملکرد برنامه‌های درسی کنونی آموزش عالی صنایع دستی ایران در حوزه کارآفرینی چگونه است؟ موضوع کارآفرینی در صنایع دستی در چندسال اخیر مورد توجه برخی پژوهشگران قرار گرفته است. دهم‌دهجانی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای، شیوه‌های آموزش کارآفرینی در حوزه صنایع دستی را شامل آموزش از طریق تربیت مربی کارآفرینی به منظور آموزش شیوه‌های نوین، آموزش از طریق تبیین رشته‌های هنری مرتبط با کارآفرینی صنایع دستی در مقاطع مختلف تحصیلی و آموزش از طریق ایجاد کارگاه‌های آموزشی مبانی کارآفرینی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری معرفی می‌نماید و آموزش از طریق تمرکز بر سرمایه‌گذاری در آموزش صنایع دستی در مراکز رشد، پارک‌های صنعتی و فناوری را به‌عنوان مهمترین و مؤثرترین شیوه‌ها معرفی می‌نماید. پورجاهد (۱۳۹۷)، ضمن تعریف مفهوم کارآفرینی فرهنگی، به ویژگی‌های آن و رقابت شدید بین صنایع ماشینی و دستی می‌پردازد و مخالفت بعضی از گروه‌های اجتماعی با صنایع دستی، فقدان سازمان‌های تعاونی و حمایت کم دولت از صنایع دستی را از چالش‌های کارآفرینی صنایع دستی معرفی می‌نماید. شریعتی و شفيعی (۱۳۹۷)، کارآفرینی صنایع دستی و نقش آن در شبکه‌های مجازی را مورد بررسی قرار می‌دهند و موضوع برند در صنایع دستی را به‌عنوان پدیده‌ای نوظهور معرفی می‌نمایند. افروغ (۱۳۹۵)، دستبافته‌های قشقایی را به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های صنایع دستی حامل پتانسیل کارآفرینی معرفی می‌نماید و بر بهره‌مندی از فرصت‌های بومی تأکید می‌نماید. صید یوسفی (۱۳۹۵) نیز با مطالعه موردی هنر زری دوزی اصفهان، کارآفرینی فرهنگی را به‌عنوان عاملی مهم در احیای صنایع رو به فراموشی معرفی می‌نماید. پیله فروش و کیانی (۱۳۹۴) ضمن بررسی موضوع کارآفرینی در گروهی از دانش‌آموختگان رشته صنایع دستی، میانگین درآمد کمتر از معیار این افراد را بیانگر کم توانی در اشتغال و کارآفرینی دانش‌آموختگان معرفی می‌نمایند.

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.usb.ac.ir/courses

emreco@usb.ac.ir

تیرم - مهت فرستادن: 20 اسفند 1399

تیرم - مهت فرستادن: 25 اسفند 1399

در برخی از این مقاله آموزش صنایع دستی در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفته و در مقاله پیش رو سعی بر آنست که با توجه به اهمیت آموزش‌های رسمی در پرورش کارآفرینی، اختصاصاً برنامه‌های درسی آموزش عالی صنایع دستی مورد بررسی قرار گیرد.

روش شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی است و به شیوه توصیفی تحلیلی و مبتنی بر اطلاعات کتابخانه‌ای و اسنادی انجام یافته است. در پاسخگویی به پرسش اصلی پژوهش، ابتدا محتوای برنامه‌های درسی رشته صنایع دستی بررسی گردید و سپس محتوای مذکور با توجه به نتایج ارزیابی اولیه از عملکرد برنامه‌ها، مورد بحث قرار گرفت. بخش کمی به شیوه پیمایشی انجام یافته و جامعه آماری آن شامل دانشجویان سال آخر مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته صنایع دستی در سال‌های ۹۸ و ۹۹ بود.

محتوای برنامه‌های درسی

در بررسی اهداف کلی برنامه‌های درسی آموزش صنایع دستی، در برنامه کارشناسی، هدف کلی مطرح شده عبارت است از: "مجهز نمودن افراد متعهد، به دانش، تجربه و کارایی عملی در صنایع دستی ایران، که با کمک به «احیا، تقویت و هدایت» مطلوب این صنایع و حمایت معنوی و مادی استادکاران و هنرمندان، در جهت استقلال فرهنگی و اقتصادی کشور گام بردارند" (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۶۶، ۴). اما علی‌رغم اشاره به اهداف اقتصادی در این برنامه، واحد درسی در این راستا تعریف نشده است.

در برنامه درسی کارشناسی ارشد صنایع دستی «تربیت افرادی مجهز به دانش نظری، مهارتی و مدیریتی صنایع دستی جهان و به‌ویژه ایران» به عنوان هدف این برنامه درسی تعریف شده است. همچنین «اقتصاد، مدیریت و کارآفرینی در هنر» به عنوان یکی از محورهای این برنامه درسی و «کسب مهارت‌ها»، «نوآوری و خلاقیت در بازار کار»، «منافع اقتصادی» و «کاربردی بودن» از شاخص‌های محور مذکور معرفی می‌شود (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۲، ۴).

در تعریف توانایی‌ها و مهارت‌های مورد انتظار از این برنامه درسی، کسب توانایی‌های لازم جهت طراحی و ساخت تولیدات صنایع دستی؛ توانایی جهت مدیریت تولید، کارآفرینی و بازرگانی و صادرات صنایع دستی مطرح است (همان ۸).

در برنامه کارشناسی صنایع دستی، درسی در حوزه مباحث کارآفرینی تعریف نشده است اما در برنامه درسی کارشناسی ارشد، درس «اقتصاد صنایع دستی» به عنوان دروس جبرانی و درس «کارآفرینی در صنایع دستی» به عنوان درس اختیاری تعریف شده است.

هدف از درس «کارآفرینی در هنر» مقطع کارشناسی ارشد صنایع دستی، آشنایی با مفاهیم بنیادی و عملیاتی کارآفرینی هنر با توجه به کسب و کارها و مدیریت هنری است و رئوس مطالب آن عبارت است از: چیرستی کارآفرینی هنری، تفاوت

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://seminars.usb.ac.ir/025000

025000@usb.ac.ir

تیرم - چت فرستادن: 20 اسفند 1399

تیرم - چت فرستادن: 25 اسفند 1399

کارآفرینی هنری و صنعتی، سازمانی و مستقل، ویژگی‌های کارآفرین هنری، آموزش و تربیت کارآفرینی هنر، دولت و سازمان‌های خصوصی در ارتباط با کارآفرینی هنر، نوشتن طرح تجاری در حوزه هنر، نحوه اداره یک بنگاه هنری، آشنایی با صنایع خلاق، آینده کارآفرینی هنر، آشنایی با سرمایه‌های فرهنگی، آشنایی با کارآفرینان برجسته هنری، آشنایی با مالکیت معنوی، منابع مالی در کسب و کار هنری، بازاریابی کالاهای هنری، نمایشگاه‌ها و وقایع هنری مهم، خلاقیت و فنون خلاقیت، اصول کسب و کارهای کوچک کارآفرینانه، مدیریت تولید صنعتی، مدیریت تجارت و بازرگانی صنایع دستی (همان، ۴۲).

این درس در قالب ۲ واحد نظری و اختیاری تعریف شده و نحوه ارائه آن بصورت ارائه شفاهی، استفاده از رایانه و سایر وسایل کمک آموزشی و مباحثه گروهی با نیاز به بازدید و سفر علمی است و ارزیابی آن بصورت آزمون کتبی می‌باشد.

ارزیابی برنامه درسی

به منظور ارزیابی آموزش کارآفرینی در برنامه درسی رشته صنایع دستی دانشگاه‌های ایران، پرسشنامه‌ای تنظیم و در میان جامعه آماری توزیع گردید. روش نمونه‌گیری از نوع خوشه‌ای بود و حجم تقریبی نمونه‌ها بر اساس فرمول کوکران با مقدار خطای (۰/۱)، ۷۶ نفر در مقطع کارشناسی و ۴۲ نفر در مقطع کارشناسی ارشد محاسبه گردید که نهایتاً ۱۰۳ نفر در مقطع کارشناسی و ۵۷ نفر در مقطع کارشناسی ارشد در این ارزیابی شرکت نمودند.

پرسش اول بخش کمی: از منظر دانشجویان سال آخر کارشناسی صنایع دستی، عملکرد برنامه درسی کنونی، در آموزش کارآفرینی چگونه است؟

برای پاسخگویی به این پرسش، مقیاسی ۵ گزینه‌ای از نوع لیکرت، با درجه‌بندی از بسیار کم-۱ تا بسیار زیاد-۵ و میانگین معیار عدد ۳ تنظیم گردید. یافته‌های حاصل از دانشگاه‌های مورد بررسی، بیانگر آن بود که عملکرد آموزش کارآفرینی در برنامه درسی اجرا شده در این مقطع (با میانگین کل ۱/۹) از میانگین معیار (۳) پایینتر است و برنامه درسی اجرا شده در مقطع کارشناسی صنایع دستی در تحقق آموزش کارآفرینی نتوانسته در حد معیار عمل نماید.

جدول ۱: میانگین عملکرد برنامه درسی کارشناسی صنایع دستی، در آموزش کارآفرینی برخی دانشگاه‌ها

(نگارنده)

کارشناسی	دانشگاه الزهرا	دانشگاه هنر تهران	دانشگاه هنر اصفهان	دانشگاه سوره	دانشگاه سیستان و بلوچستان	دانشگاه شیراز	کل
تعداد نمونه	۲۶ نفر	۱۲	۱۵ نفر	۱۸ نفر	۱۷ نفر	۱۵ نفر	۱۰۳
میانگین عملکرد	۲/۱	۳/۰۰	۲/۲	۱/۳	۱/۲	۱/۶	۱/۹

پرسش دوم بخش کمی: از منظر دانشجویان سال آخر کارشناسی ارشد صنایع دستی، عملکرد برنامه درسی کنونی، در آموزش کارآفرینی چگونه است؟

دانشگاه علمی کاربردی

http://www.usab.ac.ir/ceesee

ceesee@usab.ac.ir

تلفن: ۰۲۱-۸۳۳۳۳۳۳۳

تلفن: ۰۲۱-۸۳۳۳۳۳۳۳

یافته‌های حاصل از ۵ دانشگاه مورد بررسی، بیانگر آن بود که محتوای آموزش کارآفرینی، در برنامه درسی اجرا شده در این مقطع (با میانگین کل ۲/۷۷) از میانگین معیار (۳) پایینتر است و برنامه درسی اجرا شده در مقطع کارشناسی صنایع دستی نیز در تحقق آموزش کارآفرینی، عملکرد پایین اما نزدیک به معیار دارد.

جدول ۲: میانگین عملکرد برنامه درسی کارشناسی ارشد صنایع دستی، در آموزش کارآفرینی برخی دانشگاه-

ها (نگارنده)

کل	دانشگاه علمی و کاربردی یزد	دانشگاه سوره	دانشگاه هنر اصفهان	دانشگاه هنر تهران	دانشگاه الزهرا	کارشناسی ارشد
۵۷	۷ نفر	۸ نفر	۹ نفر	۱۵	۱۸ نفر	تعداد نمونه
۲/۷۷	۲/۱	۲/۴	۳/۰۵	۳/۶	۲/۷	میانگین عملکرد

بحث

"آموزش کارآفرینی مقدمه‌ای برای کارآفرینی فراهم می‌کند و هدف آن پرورش و تربیت کارآفرینان آینده، توسعه مهارت‌ها و روحیه کارآفرینی و دانش یا مهارت‌های خطر کردن در افراد است" (مجیدی، یاسبلاغی شراهی و علی‌محمدی، ۱۳۹۱، ۱۱۹). بر اساس شواهد موجود، آموزش کارآفرینی از سال ۱۳۹۲ به طور رسمی در برنامه درسی کارشناسی ارشد صنایع دستی ورود یافته و اگرچه در برنامه درسی کارشناسی نیز دستیابی به اهداف اقتصادی مد نظر قرار داشته، اما به دلیل قدیمی بودن این برنامه در این زمینه محتوایی تعریف نشده است.

یافته‌ها حاکی از آنست که عملکرد برنامه‌های کنونی در هر دو مقطع در آموزش کارآفرینی کمتر از معیار است البته این عملکرد در مقطع کارشناسی ارشد چنانکه اشاره شد، تقریباً نزدیک به معیار بوده و در دانشگاه‌های هنر اصفهان و تهران از حد معیار نیز فراتر رفته است که می‌تواند ناشی از توجه بیشتر به آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌های مذکور و برگزاری برنامه‌های فرادرسی مکمل شامل رویدادهای کارآفرینی از قبیل استارت آپ‌ها و دوره‌های آموزشی کوتاه مدت باشد. در این برنامه‌های فرادرسی تلاش می‌گردد علاوه بر مبانی نظری، به پرورش مهارت‌های کارآفرینی از طریق مدل‌های آموزش تعاملی، مشارکتی، طوفان فکری و مانند آن پرداخته شود و انگیزه‌ها و ایده‌های کارآفرینی در دانشجویان شناسایی و هدایت گردد. این قبیل آموزش‌ها در دوره‌های کارشناسی نیز تا حدودی تأثیرگذار بوده و در دانشگاه‌های هنر تهران، اصفهان و الزهرا که دانشجویان امکان بهره‌مندی بیشتری از این رویدادها داشته‌اند، میانگین عملکرد مناسب‌تری در دوره کارشناسی حاصل شده است.

اما عملکرد کمتر از معیار برخی دانشگاه‌ها در دوره کارشناسی ارشد مؤید آنست که محتوای برنامه درسی کنونی و یا روش اجرای آن نیز به اندازه کافی مطلوب نیست و نیاز به بررسی‌های دقیق‌تری در این زمینه است. ضمن اینکه به دلیل اختیاری بودن این درس و کمبود اساتید متخصص کارآفرینی هنر، این واحد درسی در برخی دوره‌ها در دانشگاه‌ها ارایه نمی‌گردد و این یکی از مهم‌ترین نقایص آموزش کارآفرینی در رشته صنایع دستی است؛ همچنان که وجود دانشکده کارآفرینی هنر در دانشگاه هنر اصفهان و توجه به آموزش تخصصی‌تر کارآفرینی، یکی از دلایل عملکرد بهتر این دانشگاه در کارشناسی ارشد صنایع دستی می‌باشد.

بر اساس دی‌گرام اقتصاد خلاق، نیروی کار خلاق، در کنار صنایع خلاق و مناطق یا اجتماعات خلاق، سه ضلع اقتصاد خلاق هستند (Schmidt, ۲۰۰۸, p. ۱۴)؛ لذا توجه به پرورش نیروی انسانی مناسب در این حوزه، بطور جدی مورد توجه برخی کشورها قرار گرفته که بررسی عملکرد و تجارب آن‌ها می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد.

در آموزش عالی هنر در اروپا، «بر اساس تحقیقات اخیر، فارغ‌التحصیلان هنرهای زیبا در انگلستان، در سازگاری با نیازهای اقتصادی از دانش و مهارت‌های کافی برخوردارند» (KA, ۲۰۰۹, p. ۱۱۱). انگلستان یکی از نخستین کشورها است که پرورش نیروی خلاق را مورد توجه قرار داده و گروه کارآفرینی و مهارت‌های جمعی آن، تغییراتی در ساخت آموزش عالی و توسعه یک برنامه ملی مشترک، به منظور آماده‌سازی فارغ‌التحصیلان به کار در صنایع خلاق توصیه کرده است (علیزاده و مصلح، ۱۳۹۳، ۱۲۰). کارآموزی در سطوح تحصیلات تکمیلی و مهارت‌های سطح بالا، از طریق حرفه‌ای و روش‌های آموزشی مبتنی بر کار، از راهکارهای آموزشی انگلستان است و با افزایش تعداد کارآموزی فارغ‌التحصیلان در صنایع خلاق، رعایت قانون حداقل دستمزد در آن، ضروری شده است (Neelands, et al, ۲۰۱۵, p. ۴۶). بر این اساس چنین به نظر می‌رسد که «پرورش کارآفرین» در این کشور به‌عنوان یک هدف آموزشی مطرح شده و از طریق برنامه‌های عملی از جمله دوره‌های کارورزی و فراهم سازی قوانین لازم بر توسعه مهارت‌ها تأکید می‌گردد. این در حالی است که محتوای درس کارآفرینی رشته صنایع دستی بیشتر بر مبانی شناختی و محتوای نظری استوار است و برنامه‌های عملی توسعه دهنده از قبیل کارورزی، پروژه و هدایت ایده‌های کسب و کار در این برنامه مورد توجه قرار نگرفته است.

بر طبق دستورالعمل^۱ Inter}arts، تدریس مهارت‌های خلاق در همه کشورهای عضو اتحادیه اروپا شامل ترویج بازتاب‌های انتقادی، نوآوری و توانایی پرسش‌های عمیق و تحلیلی است. از ویژگی‌های مهم آموزش هنر آن است که هنرجویان می‌توانند از طریق یادگیری و آزمایش مبتنی بر تمرین، تفکر متقابل، بداهه‌گویی و یادگیری تجربی که اساس آموزش همه مدارس هنری است، با آموزش خود ارتباط برقرار نمایند. هنر در این مدارس در محیط‌های چندرشته‌ای آموزش داده می‌شود و مهارت‌های قابل انتقال از قبیل ارتباطات، کار تیمی، ریسک‌پذیری و همچنین مدیریت، خلاقیت و کارآفرینی مدنظر قرار دارد. در این راستا، مدارس بلگراد از ۱۹۹۸ م. یادگیری تعاملی را توسعه داده‌اند (KA, ۲۰۰۹, p. ۱۱۲). بر اساس این تجربیات، علاوه بر مبانی نظری کارآفرینی، توسعه مهارت‌های فردی و گروهی متناسب با حوزه کارآفرینی نیز می‌تواند در برنامه درسی کارآفرینی صنایع دستی مورد توجه قرار گیرد.

همچنین در نحوه آموزش مباحث نظری درس کارآفرینی هنر رشته صنایع دستی بیشتر از شیوه سخنرانی، مباحثه گروهی، استفاده از رایانه و وسایل کمک آموزشی و نهایتاً مطالعات موردی استفاده می‌شود که می‌توان با استفاده از رویکردهای نوین آموزشی، آن‌ها را ارتقا بخشید. روش‌هایی که در این زمینه پیشنهاد می‌گردد بسیار متنوع است و برخی از آن‌ها عبارتند از: روش‌های آموزش شبیه‌سازی، مصاحبه با یک کارآفرین، اجرای

^۱ - Inter}artes, Tapping into the potential of Higher Arts Education in Europe, ELIA – European League of Institutes of the Arts. Amsterdam, ۲۰۰۸.

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://conferences.usb.ac.ir/online

email: online@usb.ac.ir

تاریخ ثبت‌نام: 20 اسفند 1399

تاریخ پرداخت: 25 اسفند 1399

عملی طرح کسب و کار، دعوت از کارآفرینان به عنوان سخنران مهمان، شروع کسب و کار توسط دانشجویان، کارورزی شرکت‌های کوچک، مطالعات امکان‌سنجی، سخنران مهمان و بازدید علمی (مقصودی، ۱۳۹۵، ۶۵ تا ۶۸)؛ که مورد اخیر در درس کارآفرینی هنر رشته صنایع دستی نیز پیش‌بینی شده اما کمتر اجرا می‌گردد. در نمونه عینی اجرای این رویکردها در برنامه دانشکده هنر و اقتصاد اوترخت هلند، هنرجویان در اولین سال با گروه‌های موسیقی کار می‌کنند و بر روی آنها مطالعه نموده و طی دو ماه، برنامه‌های کاری خود را ارائه می‌دهند. در سال دوم، می‌آموزند که چگونه تمام پروسه راه‌اندازی یک کسب و کار را بر اساس برنامه خود اجرا نمایند. طرح‌های مذکور توسط گروهی از کارشناسان بانک‌ها، اتاق بازرگانی و آکادمی کارآفرینی، ارزیابی می‌گردد و بهترین ایده‌های قابل اجرا و نوآورانه، واجد شرایط دریافت مدرک Cultural SME می‌شوند. در سال سوم، هنرجویان با شرکت‌هایی که به‌طور مستقل ارائه‌دهنده یک محصول یا خدمات هستند ارتباط می‌یابند. نهایتاً، در سال چهارم هنرجویان فرصت باز کردن کسب و کار خود را به عنوان بخشی از پروژه نهایی می‌یابند. این برنامه آموزشی ابتکاری، توسط دانشکده هنرهای امروزی برنامه‌ریزی شده تا نوعی یادگیری منحصر به فرد را ایجاد نماید. در این محیط، مدیران و متخصصان خلاق می‌آموزند با هم در یک موقعیت حرفه‌ای کار کنند و این بیانگر نقش تسهیل‌کننده مدیران در همکاری‌های حرفه‌ای خلاق است. دانشگاه‌های هنر اذعان دارند که تمرکز باید بر روی کارآفرینی حرفه‌ای قرار گیرد و آموزش و پرورش آن، مهم‌ترین مهارت در صنایع خلاق است (KA, ۲۰۰۹, p. ۱۱۶, ۱۱۷).

اجرای برخی از این روش‌ها نیازمند فراهم‌سازی زیرساخت‌های فرادانشگاهی است. وزارت آموزش و پرورش، فرهنگ و علم و وزارت امور خارجه هلند در حمایت از نوآوری در مدارس، طرح همکاری خلاقانه مشترک^۲- طرحی مبتنی بر ارائه راه‌های ادغام کارآفرینی- در برنامه‌های آموزشی هنر ارائه می‌دهد که شامل ارتباط با مشتریان بالقوه (جامعه کسب و کار) و به‌طور عمده سازمان‌های اجتماعی مرتبط است و فرصت‌های حرفه‌ای- تری را فراتر از گالری‌های هنری و مشاغل مرتبط با آموزش و پرورش هنر برای دانش‌آموزان ایجاد می‌نماید (همان، ۱۱۳).

در برنامه درسی کارآفرینی رشته صنایع دستی، کارآفرینی هنر به عنوان مهمترین موضوع، مطرح است. کارآفرینان هنری "موضوعات مبتلا به هنر را از ریشه، بازنگری و تعریف می‌کنند تا بتوانند مشکلاتشان را به‌طور سیستماتیک و فراگیر، حل کنند. آنها در پی کشف مشکلات بنیادین، مهم، ریشه‌ای و اصلی اقتصاد هنر هستند تا راه‌حلی برای آنها پیدا کنند و بدین وسیله اجتماعات هنری را تغییر دهند" (شش‌جوانی، ۱۳۸۶، ۷). به‌طور کلی "کارآفرینی هنری به گونه‌ای خاص و فشرده به معنای مدیریت روندها و فرآیندهای تولید و عرضه خدمات و کالاهای هنری و فرهنگی است، به‌گونه‌ای که ضمن پرداختن خلاقانه و نوآورانه به احیاء و آفرینش ارزش‌های فرهنگی، بومی و ملی، به نیاز و سلیقه مخاطب و بازار نیز توجه نماید" (افروغ، ۱۳۹۴، ۹۸۴).

دانشگاه گیلان و علوم انسانی

http://conferences.usb.ac.ir/092009

092009@usb.ac.ir

تیرم - هفت فروردین - 20 اسفند 1399

تیرم - هفت فروردین - 25 اسفند 1399

پرداختن به این مقوله‌ها نیازمند کسب مهارت‌ها و دانش عمیق در حوزه کارآفرینی است و ارتباطات بینارشته‌ای و بینادانشگاهی و فرادانشگاهی می‌تواند نقشی مؤثر در این زمینه نیز ایفا نماید. وزارت آموزش و پرورش فنلاند با حمایت بخش کسب و کار وزارت فرهنگ این کشور در پژوهشی نوین و هدفمند، ابتکاری نوآورانه در سیستم آموزش عالی خود داشته و با ادغام سه مؤسسه تحصیلات عالی دانشکده تکنولوژی و دانشکده اقتصاد دانشگاه هلسینکی و دانشگاه هنر و طراحی، دانشگاهی مستقل از سال ۲۰۱۰ ایجاد نموده است تا به یکی از برجسته‌ترین دانشگاه‌های جهان در تحقیق و توسعه تا سال ۲۰۲۰ بدل گردد و امکان تحقیق و تحصیلات چندرشته‌ای را فراهم نماید (۱۱۸، ۱۱۷، ۲۰۰۹، KA). فراهم سازی منابع لازم از طریق مطالعات بینارشته‌ای از نیازهای برنامه درسی کارآفرینی رشته صنایع دستی است که در کنار پرورش اساتید متخصص در این حوزه می‌تواند نقشی اساسی در بهبود عملکرد برنامه‌های درسی داشته باشد. همچنین یادآوری این نکته نیز ضروری است که در راستای گسترش و بهبود شرایط صنایع دستی و ورود به بازارهای جهانی و ایجاد شرایط کارآفرینی، کشور نیازمند نگاهی کلان و اتخاذ شیوه‌های مدیریتی کارآمد در این حوزه است (رحمانپور، ۱۳۹۵) و درصورت همسویی برنامه‌های درسی مناسب، با برنامه‌های فرادستی، در حوزه کارآفرینی صنایع دستی می‌توان به نتایج مناسبی دست یافت.

نتیجه گیری

با توجه به اهمیت آموزش کارآفرینی در رشته صنایع دستی و عملکرد برنامه‌های درسی کنونی، بازنگری در این زمینه امری ضروری است. نظر به مهارت محور بودن دوره‌های کارشناسی رشته‌های کاربردی، اولین گام، برنامه‌ریزی آموزش کارآفرینی در برنامه درسی این مقطع است که بایستی بصورت جدی و براساس تجارب دانشگاه‌های موفق و نیازسنجی این رشته مورد توجه قرار گیرد و بر اساس اصل همبستگی برنامه‌های درسی، درس کارآفرینی هنر دوره کارشناسی ارشد، متناسب با برنامه کارشناسی تغییر یابد.

در دروس مذکور، شایستگی محوری و پرورش کارآفرین، مبتنی بر روش‌های کارآمد بایستی مد نظر قرار گیرد و مهارت آموزی و آموزش‌های عملی، جایگزین مباحث تئوری و آموزش‌های سنتی گردد. در این میان پرورش توانایی‌های فردی و گروهی از قبیل خلاقیت، ریسک‌پذیری، کار تیمی، ارتباطات، روحیه نقد و تحلیل نیز در این راستا حائز اهمیت است. همراهی اساتید راهنما در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه، یکی از راهکارهای تجربه شده‌ای است که می‌تواند در ایده‌یابی و هدایت دانشجویان تا مرحله دستیابی به کسب و کار لحاظ گردد و ارزیابی‌ها نیز در این حوزه می‌تواند از آزمون‌های کتبی فراتر رود و ارزیابی‌های عملکردی و پروژه، جایگزین آن‌ها گردد.

در پایان پیشنهاد می‌شود به فراهم سازی منابع لازم از طریق مطالعات بینارشته‌ای و بینادانشگاهی توجه شود و با ارتقاء علمی اساتید در این حوزه و اجباری کردن ارایه این درس در همه دانشگاه‌ها شرایط لازم برای بهره‌مندی دانشجویان مستعد در حوزه کارآفرینی صنایع دستی ایجاد شود. در همین راستا برنامه‌ریزی زیرساخت‌های فرادانشگاهی امری ضروری است چراکه بر اساس تجربیات موفق دیگر کشورها، پرورش کارآفرین، نیازمند تمهیدات و قوانینی است که بایستی در مدیریت‌های کلان کشورها و همسویی آموزش‌های دانشگاهی با برنامه‌های مذکور پایه‌ریزی گردد.

منابع

- افروغ، محمد. (۱۳۹۴). «اقتصاد خلاق و کارآفرینی بومی هنر در دستبافته‌های عشایری (قشقای) با تأکید بر قالی قشقای». مجموعه مقالات همایش ملی فرش دستبافت خراسان جنوبی. بیرجند. ۹۹۶-۹۷۸.
- اندیشکده صنعت و فناوری. (۱۳۸۷). *از صنایع فرهنگی تا صنایع خلاق*. قم، اداره کل تبلیغات اسلامی.
- پیله فروش، ربابه خاتون، (۱۳۹۴)، «نقش صنایع دستی در کارآفرینی فارغ التحصیلان زن رشته صنایع دستی دانشگاه کاشان»، نشریه جلوه هنر، شماره ۱۵، ۶۸-۵۵.
- پورجاهد، حجت، (۱۳۹۷)، *کارآفرینی در حوزه صنایع دستی، قابلیت‌ها و موانع آن*، تهران، نشر ماهواره.
- حشمتی‌فر، لیلیا؛ لیاقت‌دار، محمدجواد؛ عابدی، احمد، (۱۳۹۸)، «تأثیر بسته آموزش کارآفرینی مبتنی بر برنامه آموزشی دانشگاه ساسکاچئون بر روحیه کارآفرینی دانش‌آموزان: یک طرح ترکیبی لانه‌ای هم‌زمان»، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال ۱۸، شماره ۷۱، ۱۰۴-۸۳.
- دهده‌جانی، ج. (۱۳۹۸). «نقش آموزش در توسعه کارآفرینی صنایع دستی ایران». نشریه مطالعات هنر اسلامی، ۱۵ (۳۳)، ۱۴۸-۱۶۳.
- رحمانپور، ناهید. (۱۳۹۵). «کاربرد سیستم مدیریت کایزن در فرآیند تولیدات هنری (صنایع دستی)». پنجمین کنفرانس پژوهش‌های نوین در اقتصاد، مدیریت و حسابداری، سن پترزبورگ روسیه.
- شریعتی، سارا؛ شفیعی، زینب، (۱۳۹۷)، «تولدی دیگر: مطالعه کیفی پدیده‌ی نوظهور صنایع دستی مدرن در عصر شبکه‌ها»، نشریه جامعه‌شناسی هنر و ادبیات، دوره ۱۰ شماره ۱۹، ۲۲۹-۱۸۹.
- شش‌جوانی، حمیدرضا. (۱۳۸۶). «اقتصاد هنر و کارآفرینی، برگرفته از طرح پژوهشی بررسی راهکارهای ارتقای فعالیت‌های اقتصادی هنر از منظر کارآفرینی»، به سفارش حوزه هنری اصفهان و حمایت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. ۹-۱.
- علیزاده، فریبا؛ مصلح، عرفان. (۱۳۹۳). «مروری بر برخی مفاهیم کلیدی در سیاست‌گذاری صنایع فرهنگی و خلاق». نشریه سیاست‌نامه علم و فناوری. سال چهارم (۴). ۱۲۵-۱۰۹.
- صید یوسفی، ناهید، (۱۳۹۵)، «نقش کارآفرینی فرهنگی در احیای صنایع دستی روبه زوال (شهر اصفهان)، نخستین همایش بین‌المللی هنر و صناعات در فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی با تأکید بر هنرهای روبه فراموشی، اصفهان»، <https://civilica.com/doc/527388>.
- وزارت علوم تحقیقات و فناوری، (۱۳۶۶). *مشخصات کلی برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی صنایع دستی*. تهران، شورای عالی برنامه ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی (سابق).

انجمن ملی پژوهش‌های کاربردی در هنر

http://seminars.usb.ac.ir/online

email: online@usb.ac.ir

تاریخ ثبت نام: 20 اسفند 1399

تاریخ ثبت نام: 25 اسفند 1399

- وزارت علوم تحقیقات و فناوری، (۱۳۹۲). *برنامه درسی کارشناسی ارشد صنایع دستی*. تهران، کمیته هنرهای کاربردی وزارت علوم تحقیقات و فناوری.
- مجیدی، داود؛ یاسبلاغی شراهی، بهمن؛ علیمحمدی، میترا، (۱۳۹۱). «تأثیر آموزش کارآفرینی بر نگرش و روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاه خوارزمی». *فصلنامه مهارت آموزی*. دوره ۱، شماره ۱، ۱۱۷-۱۲۹.
- مدهوشی، مهرداد؛ محمدی، مهدی؛ شانلی، مهدی. (۱۳۹۵). «تحلیل اهمیت- عملکرد از منظر عوامل کلیدی موفقیت در صنایع خلاق». *نشریه سیاست، علم و فناوری*. سال هشتم، شماره ۱. بهار. ۶۱-۹۳.
- مقصودی، سمیه، (۱۳۹۵). «بررسی روش‌های تدریس در آموزش کارآفرینی». *نشریه مطالعات آموزشی*. سال چهارم. شماره ۱، ۷۰-۶۳.
- یعقوبی رزگی، سمانه؛ علایی، سوسن. (۱۳۹۷). «*اقتصاد فرهنگ و آموزش هنر*». سومین همایش بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی، تهران.
- KA EUROPEAN AFFIERS, (۲۰۰۹), "THE IMPACT OF CULTURE ON CREATIVITY", A Study prepared for the European Commission (Directorate-General for Education and Culture).
- Neelands, Jonothan & et al. (۲۰۱۵). "Enriching Britain: Culture, Creativity and Growth". The ۲۰۱۵ Report by the Warwick Commission on the Future of Cultural Value. The University of Warwick.
- Schmidt, Brad Robert, (۲۰۰۸), *An analysis of the creative economy in rural Midwestern communities*, Retrospective Theses and Dissertations. Paper ۱۵۳۵۰, Iowa State University Ames, Iowa.